

Opetus- ja kulttuuriministeriö**VN/33727/2023****Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry:n lausunto koskien hallituksen esitystä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.**

Rahoituksen painopisteen siirtyminen vaikuttavuuteen ja siihen että opiskelijat opiskelevat, valmistuvat ja työllistyvät on koettu pääsääntöisesti positiivisena asiana. Rahoituksen perustuminen toteumatietoihin ja toteumatietojen jaksottuminen kahden varainhoitovuotta edeltävän vuoden ajanjaksoon 1.7–30.6. koetaan tarkoituksenmukaisena. Koko tutkinnon suorittavien osalta muutos, jossa heinäkuun päiviä ei lasketa mukaan opiskelijavuosiin, on kannatettava muutos.

Vaikuttavuusrahoituksen epäajanmukaisuuden poistaminen/lieventäminen (3 v vanhat tilastot) työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen osalta on perusteltua oikea-aikaisemman faktatiedon saavuttamiseksi. Vuoden viimeinen päivämäärä ei ole tarkoituksenmukainen poikkileikkaus siitä, miten jonkun tutkinnon osalta on työllistytty. Työllistymisen osalta tulisi lakiesityksen mukaisesti ottaa huomioon myös tarkasteluajanjaksolla tapahtunut työllistyminen, vaikka tutkinnon tai tutkinnon osan suorittanut olisikin tarkastelujakson päättymispäivänä uudelleen työtön.

Nykyinen rahoitusjärjestelmä on sekä rahoittajan että koulutuksen järjestäjän näkökulmasta monimutkainen. Rahoitusmallin yksinkertaistaminen parantaisi ohjausvaikutusta, kun koulutuksen järjestäjät pystyisivät nopeammin tunnistamaan omien toimenpiteidensä vaikutukset. Rahoitusjärjestelmän monimutkaisuus on riski sekä rahoittajalle että koulutuksen järjestäjälle.

Lausuntoluonnoksen mukaan rahoitusmallin yksinkertaistaminen tarkoittaisi sitä, että rahoitusjärjestelmästä poistettaisiin useita merkitykseltään marginaalisia painotus- ja korotustekijöitä, jotka ovat tehneet rahoitusmallista vaikeasti ymmärrettävän.

Esitetyssä uudistuksessa rahoittajan näkökulmasta järjestelmä kevenee eräiden kertoimien poistuessa, mutta koulutuksen järjestäjän näkökulmasta kehitys olisi päin vastainen. Iso osa rahoituksesta määräytyy datasta, jota ei ole saatavilla kuin vasta jälkikäteen. Koulutuksen järjestäjillä ei riitä resurssit manuaaliseen seuraamiseen. Nykyiset koulutuksen järjestäjien järjestelmät eivät kykene toimimaan niin monimutkaisesti kuin millä perusteilla rahoitus myönnettäisiin järjestäjälle lausunnolla olevan uudistuksen mukaan. Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta olisi tärkeää pystyä tulkitsemaan, millä perusteella kuukausittain tuloutettava valtionosuus on laskettu järjestäjätasolla.

Vähimmäisvaatimus olisi, että koulutuksen järjestäjille pystytään tuottamaan kuukausittain reaaliaikainen rahoitukseen vaikuttava tieto tutkinnoittain ja koulutuksen järjestäjittäin, kuten tällä hetkelläkin tuotetaan.

Ministeriö on mallintanut ns. simulointimallilla rahoitusjärjestelmän toimintaa ja sen vaikutusta eri koulutuksen järjestäjien rahoitukseen sekä yksittäisen järjestäjän että valtakunnan tasolla. Rahoitusjärjestelmän uudistuksessa on useita muuttujia, joiden yhteisvaikutusta niin monialaiselle koulutuksenjärjestäjälle kuin kapea-alaiselle koulutuksenjärjestäjälle on vaikea arvioida ilman simulointimallin julkaisua. Vaikka

simulointimalli voi olla keskeneräinen valmisteluvaiheen laskelma, koulutuksen järjestäjän kannalta olisi kuitenkin ensi arvoisen tärkeää, että se julkaistaan. Tällöin koulutuksen järjestäjä pystyisi suunnittelemaan omaa toimintaansa vuosille 2025–2027 ja ennakoimaan paremmin mahdolliset sopeuttamistarpeet sekä suunnittelemaan hallitusti niiden toteuttamisen.

Uudistuksessa on myös tärkeää ottaa huomioon yhteiskuntavastuu, mutta sen huomioiminen esimerkiksi päättötodistusten keskiarvolla monimutkaistaa vain järjestelmiä. Tähän viitekehukseen liittyen työllisyyseroja huomioon ottavan aluekertoimen poistaminen ei - varsinkaan suomalaisen yhteiskunnan kasvukeskuksiin keskittymisen näkökulmasta - ole oikeudenmukainen niille koulutuksen järjestäjille, joiden maakunnassa työllistyminen on monilla aloilla paljon haasteellisempaa kuin pk-seudulla ja maakunnissa, jossa on ns. kasvukeskuksia.

Opiskelijamaksujen kerääminen on ollut optio sille, että koulutuksen järjestäjä ei ole ainoastaan julkisen rahoituksen varassa. Opiskelijamaksut ovat mahdollisuus vahvistaa koulutuksen järjestäjän rahoitusta. Kohtuullinen maksu lisää opiskelijan motivaatiota viedä opinnot loppuun. Koulutuksen järjestäjät ovat pohtineet maksun suuruutta kohderyhmittäin siten, että ne eivät muodostu opiskelun esteeksi. Opiskelijamaksujen osuus at- ja eat-tutkinnoissa on marginaalinen suhteessa todellisiin kustannuksiin, joten niiden rahoittaminen saman tasoisesti perustutkintojen kanssa ei poista esimerkiksi kalliilla aloilla sitä, että kori siirtyy 4:sta 2:een. Ehdotamme myös, että toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjille annettaisiin mahdollisuus kerätä lukukausimaksuja yliopistojen ja korkeakoulujen tapaan EU/ETA alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta.

Rahoituksen kustannusryhmien kertoimien määrittelyssä on ongelmia, koska se perustuu OPH:n kustannuskyselyyn, joka jättää alakohtaisten kustannusten ulkopuolelle keskeisiä tekijöitä. Useilla koulutusaloilla opetuksen järjestäminen vaatii merkittävät puitteet esimerkiksi kiinteistöjen osalta, jotka kirjautuvat järjestäjän kustannuksiin eivätkä näy koulutusalan kustannuksissa. Yksi esimerkki on maa- ja metsätalous, jonka kori laskee korista 4 koriin 3. Tai sukellusala, jolla on kallis laiteinfra ja suhteellisen pienet ryhmäkoot. Kertoimien määrittely on herättänyt ihmetystä, koska maataloudessa kuten myös sukellusalan koulutuksessa kyse on huoltovarmuusaloista. Tutkintojen sijoittamista kustannusryhmiin tulisi tarkastella kokonaiskustannusten ja huoltovarmuusalojen koulutuksen turvaamisen näkökulmasta.

Koulutustarjonnan osalta on huomattava, että esimerkiksi paljon pääomia sitovaa koulutustarjontaa ei pystytä lyhyellä aikavälillä ajamaan alas ja nostamaan takaisin ylös työllisyysnäköymien kohentuessa. Esimerkkinä tästä on rakentamiseen liittyvä koulutus, joka vaatii paljon tiloja ja laitteita.

Erityisen tuen korotuskertoimen (0,54) poistaminen vaikuttaa olennaisesti monella koulutuksenjärjestäjällä (ainakin monella erityisopiskelijavaltaisella koulutusosalalla) tulonmuodostukseen. Erityisen tuen opiskelijoiden osuus kaikista opiskelijoista on valtakunnallisesti > 10 %.

Nykyisen strategiarahoituksen hakumenettely ja sirpaloituminen monen eri koulutuksenjärjestäjän toteutettavaksi sekä samojen rahoituskohteiden toistuminen vuodesta toiseen on prosessina raskasta, eikä rahoituksen merkitys ole olennainen kokonaisuuden kannalta.

Valmistuneiden työllistyneiden ja jatko-opiskeluihin siirtyneiden perusteella myönnettävän perusrahoituksen osuuden nousu 7 %:sta 18 %:een pitäisi jaksottaa siirtymäajalle, koska suhteellinen muutos nykyiseen järjestelmään on todella iso ja vielä suurempi kuin

toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävän perusrahoituksen suhteellinen muutos (70–50) ja suoriterahoituksen (20-30). Tämä korostuu varsinkin nyt, kun työllistyminen on nykyisessä suhdannetilanteessa entistä haasteellisempaa sekä nuorille että aikuisille monella alalla.

Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry, psta Juha Kallo, hallituksen pj